

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**До 220-ї річниці
з дня заснування університету**

Збірник наукових праць

Харків 2024

Гльчук О.В. Збереження та підтримка психічного здоров'я в умовах війни	66
Казакова В.М. Теоретичне обґрунтування проблеми формування мотивації до комунікації в дітей раннього віку засобами колискових пісень	69
Капітула М.С. Особливості мовленнєвої діяльності у дітей з порушенням інтелектуального розвитку	73
Кіріна С.В. Органічна (механічна) дислалія як мовленнєве порушення у дітей	75
Коваленко В. Є. Шляхи підвищення якості засвоєння математичних знань молодшими школярами з аутистичним спектральним розладом	80
Ковальова В. В. Теоретичне обґрунтування проблеми організації виховної роботи з дітьми з порушеннями мовлення в умовах закладу дошкільної освіти	84
Конопля Т.В. Ігрові вправи як засіб корекції та розвитку фонематичних процесів у старших дошкільників із фонетико–фонематичним недорозвиненням	86
Кравець О.О. Застосування казкотерапії у організації логопедичної допомоги дітям із порушеннями мовлення: зміцнення комунікативних навичок та психологічне забезпечення розвитку	89
Крамаренко Л. А. Розвиток мовлення дітей з РАС засобами ігротерапії	90
Кубанська Н. В. Розвиток пізнавального інтересу та творчих здібностей учнів із порушеннями зору на уроках рельєфного малювання і образотворчого мистецтв	93
Кузава І. Б. Актуалізація пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку	98
Кукуруза К.С. Збереження ментального здоров'я – запорука створення психологічно комфортного освітнього середовища	101
Лагода Н.М. Адаптація безпечного освітнього середовища закладу до воєнного стану: здоров'язбережувальні практики	104
Лагута В.В. Вокально-сценічна діяльність як передумова формування фахової компетентності майбутнього учителя-логопеда	107
Лахтюк А. Ф. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами у дітей старшого дошкільного віку	110
Лізогуб В.В. Передумови формування писемного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення	112
Літвінова О. О., Жебрівська Ю. Ю. Бровар М. В. Досвід корекційно-розвиткової роботи з учнями з ООП в умовах дистанційного навчання	116
Літвінчук А. М. Гра як метод формування навичок соціально-побутового орієнтування	119
Луканьова Л. О. Соціалізація та розвиток навичок комунікації дітей з РАС в умовах інклюзивного освітнього закладу	122
Мацюк З.С. Формування мовленнєвих умінь у дітей із порушеннями мовлення засобами ейдотехніки	124
Мілевська О.П. До проблеми профілактики порушень просодії у дошкільників з мовленнєвим дизонтогенезом	127

в якому здобувачі освіти мають можливість повноцінно забезпечувати свої навчально-пізнавальні потреби. Потрібно пам'ятати, що в школі закладається фундамент системи знань, який доповнюється в подальші роки. Якраз у цей час необхідно формувати знання, уміння та практичні навички, які знадобляться дитині у подальшому житті.

Література

1. Астахова М. Створюємо безпечне освітнє середовище: системний розвиток в умовах змін /Астахова М.// Науково-методичний журнал Харківської академії неперервної освіти «Джерело педагогічних інновацій. Безпечна освіта» -2023.-№ 1 (41). – С. 21-25. https://znayshov.com/Djerele_1_2023-21-25
2. Гопкало Ю.М. Психологічна безпека освітнього середовища: умови та принципи. //Українська психологія. XXI століття. Початок. (Дні української психології в Берліні): матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 27-28 квітня 2023 року: Зб. матеріалів // За ред. В.Г. Панка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 613 с. (електронне наукове видання)
3. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020>.
4. Мешко Г.М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу/ Мешко Г.М.//Науковий вісник ужгородського університету «Педагогіка. Соціальна робота».-2017.-№1(40). – С. 157-161.

Лагута В.В.

здобувач вищої освіти

спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Міщенко О.А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри спеціальної педагогіки

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

ВОКАЛЬНО-СЦЕНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

У сучасному освітньому середовищі роль учителя-логопеда надзвичайно важлива, оскільки він відповідає за розвиток мовлення та комунікативних навичок учнів. Однією з передумов успішної роботи учителя-логопеда є формування фахової компетентності, яка включає в себе широкий спектр вмінь та навичок.

Вивченням проблеми формування фахової компетентності майбутніх логопедів займалися такі вчені: О. Мартинчук, Ю. Рібцун, Л. Стахова. В свою чергу Л. Перетяга, Ю. Пінчук досліджували голосову культуру, як компонент професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів. Автори О. Міщенко, М. Райчук, О. Самарська прицільно вивчали вокально-сценічну діяльність, як передумову формування фахової компетентності майбутнього учителя-логопеда. Серед іноземних дослідників К. Geist, J. Mccarthy, M. Schock,

R. Zojwala досліджували співпрацю музичних терапевтів з логопедами. За даними дослідження K. Geist, J. Mccarthy, M. Schock, R. Zojwala 36,3% музичних терапевтів повідомили про консультування з логопедами, і 44,6% співпрацювали з логопедами [3;5]. Вчені відзначили, що 71% музичних терапевтів працюють із дітьми зі множинними порушеннями. Деякі з них мають потребу у спілкуванні за допомогою засобів альтернативної комунікації 10,1% [3;5]. Проаналізувавши наукові роботи можна відзначити міжнародний характер досліджень та інтерес до даної теми. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, ця проблема залишається актуальною і відкритою для подальших наукових розвідок, що і зумовлює наш професійний інтерес.

Мета статті полягає в теоретичному вивченні ролі вокально-сценічної діяльності як вагомого елемента у формуванні підґрунтя для фахової компетентності майбутнього учителя-логопеда.

У даній статті поставлені наступні основні завдання: 1. Розглянути теоретичні аспекти впливу вокально-сценічної діяльності на формування професійної компетентності майбутнього учителя-логопеда. 2. Обґрунтувати значення вокально-сценічної діяльності у контексті формування високої якості професійних навичок логопеда.

Формування фахової компетентності є важливою складовою для підготовки та становлення майбутніх вчителів-логопедів, оскільки включає в себе необхідні для ефективної роботи компоненти, такі як розуміння анатомії та фізіології голосового апарату, знання про розвиток мовлення, вміння проводити діагностику мовленнєвих порушень, розробляти індивідуальну програму для їх корекції, володіння педагогічними методами і прийомами, комунікативними навичками, бажання безперервно навчатись, самовдосконалюватись, використовувати нові техніки у своїй роботі та ін.

Аналіз логопедичних занять фахівців дозволяє свідчити, що сучасний логопед має володіти навичками імпровізації, акторською, сценічною майстерністю. Йому мають бути притаманними якості гнучкості і нестандартності мислення, вміння швидко адаптуватися до змін обставин, вміння творчо мислити. Всі ці навички необхідні вчителю-логопеду для ефективного проведення корекційно-розвиткових занять для дітей дошкільного віку та молодших школярів, які проводять у формі гри, міні-вистав, казкових подорожей, застосовується імітація звуконаслідування, правильне відтворення пауз, темпу, ритму, інтонації [2, с. 161]. Ці навички можна вдосконалювати шляхом занять вокально-сценічною діяльністю. У процесі вокальної діяльності розвиваються такі аспекти, як чітка дикція, правильна техніка дихання, контроль голосу, що включає регулювання гучності та сили голосу, а також розширення діапазону звучання голосу. Заняття вокалом сприяють формуванню мелодійного та виразного голосу, як фахового інструментарію майбутнього логопеда, що дозволяє йому чітко та ефективно комунікувати із дітьми та дорослими, виявляти та коригувати різноманітні порушення мовлення. Усі ці аспекти, прямо чи опосередковано, реалізуються у процесі логопедичної діяльності.

Застосування вокальних вправ може сприяти вирішенню проблеми недостатньої гучності голосу, шляхом його розкриття. Крім того, за допомогою вокальних вправ можна подолати скутість та напругу голосового апарату, які можуть стати причиною афонії («порушення фонації внаслідок патологічних змін голосового апарату»), яка може виступати симптомами тяжких порушень мовлення, наприклад ринолалії, дизартрії, заїкання [1;3].

Проаналізувавши дослідження О. Міщенко, М. Райчук, О. Самарської, слід зазначити, що вокально-сценічні вправи впливають на розвиток мовлення та голосового апарату педагогічних працівників за різними аспектами, включаючи: а) вокальні вправи, які сприяють правильному руху артикуляційних органів (язика, губ, щік), що поліпшує чіткість та якість вимови звуків та слів; б) чітка дикція є ключовою для ефективної комунікації вчителя-логопеда та є ознакою еталонного мовлення фахівця, яке діти можуть наслідувати; в) дихальні вправи дозволяють розвивати глибоке, правильне фізіологічне дихання, вірне мовленнєве дихання, що є важливим для правильної вимови звуків та мовлення в цілому; г) активний розвиток музичного слуху, впливає на поліпшення мовленнєвого слуху; г) здатність майбутнього логопеда регулювати тон голосу, гучність та інтонацію може зробити навчання цікавішим, що сприятиме підвищенню уважності учнів; д) вправи з розвитку емоційної виразності та інтонування роблять мовлення логопеда більш привабливим, що сприяє підвищенню педагогічної майстерності; е) для логопеда важливо вдосконалювати навички сценічного мовлення, бо це допомагає емоційно та цікаво спілкуватися з учнями під час уроків [2, с. 162].

Вдосконалення цих аспектів сприяє підвищенню професійної майстерності логопеда та поліпшує взаємодію з учнями та їхніми батьками, забезпечуючи більш ефективний та сприятливий перебіг корекційного та навчального процесів. Також знання з вокальної педагогіки та володіння сценічною майстерністю допоможуть організувати педагогічну діяльність так, щоб вона була спрямована на отримання усвідомленого результату, що на думку В. Бондаря підвищує компетентність вчителя [4, с. 105]. Отже, студенти, які попередньо засвоїли різноманітні вокальні техніки, можуть застосовувати ці навички під час логопедичних занять та розробки індивідуальних програм корекції та розвитку для роботи з дітьми, які мають різні порушення мовлення, використовуючи вокальні вправи як арттерапевтичний корекційний засіб.

Ми поділяємо думку О. Міщенко, М. Райчук, О. Самарської, що вокально-сценічна діяльність виявляється суттєвою передумовою формування фахової компетентності майбутнього учителя-логопеда. Ця діяльність допомагає розвивати низку навичок та якостей, які є важливими для логопедичної практики.

По-перше, вокально-сценічна діяльність сприяє розвитку мовленнєвої артикуляції, дикції та дихальної функції. Вокалісти навчаються чітко та виразно вимовляти слова, використовуючи правильну артикуляцію та контролюючи дихання. Ці навички є важливими для логопедів, які працюють з дітьми та дорослими із порушеннями мовлення.

По-друге, вокальна практика сприяє розвитку слухового та артикуляційного контролю. Вокалісти навчаються розрізняти звуки, контролювати їхню вимову та інтонацію. Це важливо для логопедів, які визначають та коригують порушення мовлення.

По-третє, вокально-сценічна діяльність розвиває експресивність та виразність у спілкуванні. Вокалісти, у процесі опанування співом, вчаться передавати почуття та емоції через голос та мовлення, що є важливим для логопедів, які працюють з клієнтами, які мають проблеми з виразністю та комунікацією. Особи, які мають вокальний бекграунд, вже мають знання та вміння стосовно гігієнічних аспектів підтримки голосу у працездатному стані.

Отже, вокально-сценічна діяльність не лише допомагає розвивати фахові навички майбутніх учителів-логопедів, але й збагачує їхні здібності в галузі мовленнєвої реабілітації та корекції порушень мовлення. Такий підхід, на нашу думку, може бути врахованим при розширенні освітньої програми для майбутніх логопедів, з метою підвищення їхньої готовності до викликів у сфері мовленнєвої терапії.

Дана робота не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Серед подальших розробок вбачаємо можливість дослідження впливу різних форм вокально-сценічної діяльності на розвиток голосових якостей майбутніх учителів-логопедів. Цей напрямок дослідження допоможе деталізувати та розширити знання про роль вокально-сценічної діяльності при формуванні фахової компетентності майбутніх учителів-логопедів.

Література

1. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення: навчальний посібник для студентів факультету дошкільної та корекційної освіти / Укл. Н. П. Голуб. Умань : Візаві, 2015. 116 с.
URL: <https://bit.ly/4aDKUbo> (Дата звернення: 07.03.2024)
2. Міщенко О. А., Райчук М. І., Самарська О. Л. Вокально-сценічна діяльність як передумова формування фахової компетентності майбутнього учителя-логопеда. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Bordeaux, France, 2023. 296 p.
URL: <https://bit.ly/4agzryr> (Дата звернення: 12.02.2024)
3. Перетяга Л. Є. Критерії та показники сформованості голосової культури в майбутніх учителів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Вип. 30 (83). 2013. 277 с.
URL: <https://bit.ly/4cDOnrY> (Дата звернення: 12.02.2024)
4. Ящук С. М. Педагогічна взаємодія як важлива складова професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя технологій в умовах розвитку інформаційного суспільства. Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2017». Київ, 2017. 353 с.
URL: <https://bit.ly/3U9B8s9> (Дата звернення: 04.02.2024)
5. McCarthy J., Geist K., Zojwala R., Schock M. A Survey of Music Therapists' Work with Speech-Language Pathologists and Experiences with Augmentative and Alternative Communication. *JoiiruBl ûl Music Therapy*. XLV (4), 2008. 405-426 p.
URL: <https://bit.ly/49rtnCg> (Дата звернення: 26.02.2024)

Лахтюк А. Ф.
здобувач вищої освіти